

Wprowadzenie

Składamy na ręce Czytelników kolejny numer czasopisma „Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych” (1/2015, tom 20). Czasopismo, przekształcone z serii wydawniczej o tym samym tytule, nie zmieniło swojego interdyscyplinarnego charakteru. W niniejszym numerze zebrane i zaprezentowane zostały teksty podejmujące i uszczegóławiające jego temat przewodni – *Osoba niepełnosprawna w środowisku lokalnym i instytucjonalnym*.

Kwestia dotycząca przestrzeni życia osób z niepełnosprawnością jest ciągle aktualna i intrygująca poznawczo. Szczególnie z uwagi na dynamiczny charakter tej przestrzeni zmiany polityczne, a tym samym prawne i organizacyjne, determinują kolejne, w sferze działań instytucji i w środowisku lokalnym. Stawiane są pytania o słuszność polityki społecznej, ochrony zdrowia i świadczeń, a także o rolę osób z niepełnosprawnością, jak i przedstawicieli różnych instytucji. Praktyczny wymiar sytuacji osób z niepełnosprawnością we własnym środowisku jest obszarem badań, jak i przestrzenią zmian – szansą na przyszłość.

Środowisko lokalne jest naturalnym obszarem funkcjonowania osób z niepełnosprawnością i ich rodzin. Zachodzą w nim znaczące interakcje między ważnymi aktorami życia rodzinnego, sąsiedzkiego i towarzyskiego, w szkole, w miejscu pracy, w instytucjach.

Przez lata zmieniało się społeczne postrzeganie osób z niepełnosprawnością. Dziś mamy świadomość, że niepełnosprawność może dotyczyć każdego z nas. Jednak nie każdy rodzaj niepełnosprawności spotyka się z pozytywnymi postawami wobec osób jej doświadczających. Niepełnosprawność intelektualna, zaburzenia psychiczne, znaczna widoczna niepełnosprawność wciąż wywołują niepożądane reakcje innych osób.

Normalizacja życia osób z niepełnosprawnością jest procesem powolnym i napotykałym wiele barier. Dlatego rolę środowisk naukowych, instytucjo-

nalnych i społecznych jest badanie tych mechanizmów i wdrażanie odpowiednich rozwiązań.

Instytucjonalny wymiar kształcenia, pomocy, aktywizacji zawodowej i społecznej, zabezpieczenia społecznego daje możliwość standaryzacji usług w trosce o klienta, którym jest osoba z niepełnosprawnością lub jego rodzina. Instytucje nie zawsze mogą wyjść naprzeciw oczekiwaniom osób niepełnosprawnych, a cel i zadania, do których zostały powołane, czasem nie pozwalają na elastyczne i indywidualne traktowanie przecież bardzo zróżnicowanej grupy docelowej. Stąd tak ważny element w krajobrazie środowiska lokalnego stanowią działania trzeciego sektora. Jego obecność świadczy o oddolnych obywatelskich ruchach zrzeszania się na rzecz osób z niepełnosprawnością, jego brak może zastanawiać badaczy i samych zainteresowanych. Relacje oraz sieci powiązań i uwarunkowań zauważa się też właśnie między przedstawicielami owych instytucji pomocowych i organizacji pozarządowych. Jest to przestrzeń z jednej strony mogąca generować zagrożenia wykluczeniem społecznym, stygmatyzacją, marginalizacją potrzeb (na poziomie jednostkowym i w odniesieniu do całej rodziny), z drugiej strony dająca szansę na zmianę w rozumieniu kreowania rzeczywistości, szansę na realizację indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnością.

W niniejszym numerze zostały zamieszczone artykuły badaczy, praktyków, rzeczników osób z niepełnosprawnościami, którzy prezentują własne koncepcje, wyniki badań środowisk lokalnych, instytucjonalnych i rodzinnych oraz przykłady dobrych praktyk.

Ilona Fajfer-Kruczek